

Öncelikle bize tasarımcılık serüveninizden bahseder misiniz?

1983 de Dokuz Eylül Güzel Sanatlar Fakültesi Tiyatro Anasanat Dalı Sahne Tasarımı Bölümü'nden mezun oldum. Aynı yıl Kondüvit olarak İzmir Devlet Tiyatrosu'nda göreve başladım. Benim için zor yıllardı. Mesleğimi seviyor ama başka bir iş yapıyordum. Üzülme bir işe yaramıyordu, ben mücadele etmeyi seçtim. Bu kadroda kondüvit olarak görevimi sürdürürken 46 oyunda dekor kostüm tasarımına imza attım. 2007 yılında Dekoratör kadrosuna alındım. 1996/2013 yılları arasında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne Tasarımı Bölümü'nde desen, uygulamalı dekor maket yapımı, kostüm tarihi, malzeme bilgisi ve plastik makyaj dersleri verdim. Halen İzmir Devlet Tiyatrosunda mesleğimi icra ediyorum.

Bir tasarımcının sahip olması gereken olmazsa olmaz özellikler nelerdir?

Bizler tiyatro adına çok değerli hocalardan ders aldık. Bu açıdan çok şanslı olduğumuzu düşünüyorum. Ruhu şad olsun atölye Talay Hocam (Talay Toktamış) “Sizler birer hamalsınız sırtınızda da bir küfe var. Gerekli olan her şeyi o küfeye atın.” derdi. Bunu hiç aklımdan çıkarmadım. Çevremde gördüğüm her obje canlı cansız benim için bir dekor/ kostüm malzemesiydi.

Öncelikle yeniliklere açık olmalısınız. İyi bir desen çizebilmek bu işin başlangıcı... Bunun dışında araştırmacı bir ruha sahip olmalısınız. Çok oyun izlemek, çok tekst okumak gözlem yeteneğinizi geliştirir. Bizler soyut ya da somut bir mekân yaratıyoruz. İnsan değil rol giydiriyoruz. Bu ruhu vermek zorundasınız. Teksti iyi anlamalısınız. İyi bir dekor ya da kostüm; oyunun ruhuna hitap eden, yönetmenin düşünüyü gerçekleştiren tasarımıdır. Bizim işimiz hayal kurmak, ne kadar hayal kurarsanız o kadar yol alırsınız. Ama bana göre en olmazsa olmazı yaptığınız işi çok sevmelisiniz.

Bir sahne tasarımcısı olarak tasarlamayı hayal ettiğiniz bir oyun var mı? Neden?

Avrupa teknik olanaklarda bizden çok ileride... Yurtdışına gittiğimde mutlaka birkaç önemli yapıtı izlemeye çalışıyorum. Tasarım bir kişinin sorumluluğunda değil. Uzman kişilerden oluşuyor. Bu yüzden tasarımlarında inanılmaz başarılılar. Örneğin: “War Horse” Berlin’de izlemiştım. Tek kelime Almanca bilmediğim halde soluksuz kaldım. Kostüm, dekor, ışık ve kukla yapımı atlar muhteşimdi. Böyle bir yapımda görev almak isterdim Bir de Cats müzikalini yapmak istemişimdir hep. Şimdilerde ise en büyük hayalim kendi yazdığım bir oyunun tasarımını yapmak... Bunlar hayal belki ama benim hayallerimin çoğu gerçek oldu☺

Şuana kadar yaptığınız işlerden sizi en çok heyecanlandıranları neler olmuştu?

35 yılda 100 ü aşkın oyunda dekor kostüm tasarladım. Hepsinde çok heyecanlandım. Bilinmez bir yola giriyorsunuz ve teksti elinize aldığınız an geri sayım başlıyor. Yaklaşık 45 gününüz var. Ben teksti elime alınca en az 15 gün çalışma odama kapanırım. Teksti defalarca okur masa başı çalışmamı tamamlarım. Araştırmalarımı yapıp çizimlere başlarım. Bu günler en sancılı günlerdir benim için. Onun dışında atölyedeki ekip arkadaşlarımla tasarımın gerçekleşmesi aşamasına geçeriz. Dekor ve kostümü sahnede ışık altında görmek beni çok heyecanlandırır. Çünkü 100/100 başarıyla gerçekleşmesini istediğiniz tasarımınız her aşamada ivme kaybeder. Her ne kadar malzeme seçimlerimi ışık tasarımcılarıyla paylaştım da illaki bir yerde falso verir. Bir de tasarımda kullandığımız renk skalalarından çok korkarım. Tabii ki bunlar seyirciye yansımaz. Ama siz gerçeklerden kaçamıyorsunuz.

Bunların dışında beni en çok heyecanlandıran tasarımlar çocuk oyunlarıdır. Çocuklar bizim geleceğimiz. Onlara yanlış bir şey yapmaktan hep korkmuşumdur.

Tasarımcı yönetmen ilişkisi üzerine neler söyleyebiliriz?

Bir tasarımcı ne kadar üretken ne kadar başarılı olsa da kötü bir yönetmen kötü bir tasarımın göstergesidir. Bu yüzden yönetmen tasarımcı ilişkisi çok önemlidir. Yönetmen düş kurandır. Siz de bu düşü gerçekleştirirsiniz. Eğer yönetmen dersine iyi çalışmadıysa sizi kısıtlar. Ne istediğini bilen, oyuna tümüyle hâkim olan bir yönetmenle çalışmak tasarımcının tüm algılarını açık tutar. İnsan ilişkileri de çok önemli. Birbirini anlayan işine hâkim olan yönetmen ve tasarımcının ortaya koyduğu eserde başarısız olmak neredeyse imkânsızdır.

Izmir Devlet Tiyatrosu'nda sizin ve ekibinizi yaratıcılığının ürünü olan pek çok oyun izliyoruz üretken bir tasarımcısınız Daha önce özel bir tiyatroda çalıştınız mı?

Çalıştıysanız özel-ödenekli tiyatro arasındaki farklar nelerdi sizin açınızdan?

Çalışmadıysanız gözlemlerinizi alabilir miyiz?

Teşekkür ederim.

Evet özel tiyatrolarda çalıştım.

Özel tiyatroyla ödenekli tiyatro arasındaki en önemli fark maddiyat... Her anlamda tasarruflu olmak kısıtlı bir bütçeyle çalışmak zorundalar. Bu anlamda hep duyarlı olmaya özen gösterdim. Mesleki açıdan baktığımdaysa; moda tasarımı ya da ev dekorasyonu yapmıyoruz işimiz tiyatro. Bu yüzden piyasadaki bir terziyle ya da demirciyle, marangozla çalışamazsınız. Ya da zorlanırsınız. Çünkü tiyatroda biz “Miş gibi” yi gerçekleştiriyoruz. Bir yaratım sürecinde terzisinden demircisine, marangozuna, butaforcusundan, bezlemecisine kadar daha emeği geçen bir sürü arkadaşım var. Bu insanlar işine hâkim olduğu kadar tiyatro adabını da

bilen insanlar. Örneğin, bir oyunda kırılan antika vazoyu butaforcu her oyun için ayrı yapıyor. Seyirci de bunun gerçek olmadığının farkında ve kabulleniyor.

Eğer özel tiyatrodaki bir tasarım yapıyorsanız, uygulamayı o bölgedeki bir marangoza, demirciye yaptırmak zorunda kalıyorsunuz. Bu da çok verimli olamıyor ne yazık ki. Ayrıca bütün bunlar özel tiyatroya artı bir maliyet getiriyor. Ve bu anlamda da özel tiyatrolarla sorun yaşıyorsunuz.

Aynı zamanda resimleriniz sergilerde yer alıyor, öyküleriniz yarışmalarda dereceler alıyor dergilerde yayımlanıyor, Bu çok yönlü yapınız tasarımcılığınıza nasıl yansıyor?

Tiyatroda kondüvit olmam eksileri kadar artılarıyla da doldurdu hayatımı. Bir gün tasarımcı olarak bu kurumda çalışacağım inancımı hiç yitirmedim. Aksine resim heykel vitray ve yazmaya yöneldim. Boş zamanlarımda kondüvit olarak çalıştığım oyunların yapımı için atölyeye gider bir işin ucundan tutardım. O beklediğim gün geldiğinde donanımlı olmalıydım. Öyle de oldu

Düşünün, mezun oluyorsunuz ve 24 yıl başka bir görevde çalışıyorsunuz. Üstelik yapmak istediğiniz işe aşkla bağlısınız. Hala tiyatroya elim ayağım titreyerek giderim. Sanırım işime olan hasretin çoğalmama katkısı çok oldu. Bu da mesleğimi olumlu yönde etkiledi.

Diğer sanatlarla uğraşmanız sizin yaratıcılığınızı artırıyor. Düş gücünüzü besliyor. Her şeye “dekor ve kostüm olsa nasıl yaparım?” diye bakıyorsunuz ve bu giderek sizin yaşam tarzınız oluveriyor. Bir gün bahçede otururken çimlerin arasında bir karınca sürüsü gördüm. Ağızlarında ekmek kırıntıları sürü halinde dolaşıyorlardı. Birden o çimler büyüdü büyüdü ve bir çocuk oyununa dekor oldu. Karıncalar da oyuncu.

Sanatın her dalının birbirini desteklediğini düşünenlerdenim. Plastik sanatla uğraşmam el becerilerimi geliştirdi. Malzeme bilgimi artırdı. Yazarak toplumsal sorunlara daha duyarlı olmam gerektiğini fark ettim. Önceleri öykü yazarken tiyatro metinleri de yazmaya başladım. Üniversitede ders vermem bilgilerimi tazeledi. Ben sanırım kalabalık yaşamayı seviyorum. Bu da bana çok iyi geliyor.

Tablolarım, kitaplarım, oyunlarım, öğrencilerim en büyük değerlerim.

Şuanda İzmir Devlet Tiyatrosu'nda hangi oyunlarda sizin işlerinizi görebiliriz?

Reperuarda bu sezon üç oyunum var.

İKİ KÖYÜN MASALI (Çocuk oyunu dekor kostüm)

BİR ANADOLU MASALI (Çocuk oyunu kostüm)

MOİRA'NIN GECE DÖNGÜSÜ (Yetişkin oyunu dekor kostüm)

Sahne tasarımcılığına ilgi duyan gençlere söyleyecekleriniz nelerdir?

Bana ne zaman mesleğimi sorsalar “Hayallerimi gerçekleştiriyorum üstüne para veriyorlar” diye yanıtlarım.

Öncelikle yaptıkları işi çok sevmeliler.

Eğitim şart. Eğitim şart ama usta çırak ilişkisi de mesleğimizde çok önemli.

Yeterli bir desen ve teknik çizim bilgisine sahip olmalılar. Şimdilerde artık mutlaka en az 2 çizim programı kullanabilmeliler.

Algıları hep açık olmalılar. Baktıkları her objeyi nasıl sahneye taşımaları gerektiğini öğrenmelerine yardımcı olur.

Eskizleri ve teknik çizimleri atölyelerin anladığı biçimde olmalı.

Tasarımda kullanacakları her malzemeyi bizzat kendileri seçmeleri... Her malzemenin bir ruhu vardır. O ruh sizin tasarımınıza uyuyor mu? Dokunun, koklayın, onunla mutlaka iletişime geçin.

Teksti iyi çözümlemek, ekip ruhuna sahip olmak, yönetmenin düşünüyü anlamak, kriz anlarında uyumla krizi yönetebilmek ve ilk okuma provasından prömiyere kadar işinin başında olmak.

Önemli bir konu da alçakgönüllü olmak... Her işte olduğu gibi...

Biliyor musunuz ben hiç büyümedim. Daha o kadar çok yolum var ki...

Teşekkürler...

Buket Başaran Akkaya 2019